

Kniv og etikk i Christiania 1679

Karakterer:

- Jonas, den skyldige
- President
- Borgemester
- Rådmann

Presidenten, borgermesteren og rådmannen er de tre som dømmer i retten denne dagen.

Dramatiseringen bygger på siste møte om saken, slik den er gjengitt i tingboken for Christiania i 1680.

Dramatisering - Kniv og etikk

Rådstuen. Tre menn er samlet for å avgjøre rettsaker i Christiania. På bordet foran dem ligger papirer og protokoller. Skrivere og rettsbetjenter står langs veggene i tilfellet de behøves. Rettsakene er åpne og tilgjengelige for publikum.

BORGERMESTER

Herr President, et forslag. Vi tar denne siste saken før vi går til *apotekerkjelleren*¹.

PRESIDENT

En fortreffelig ide, Herr Borgermester. Jeg er tørst. Hva er så neste sak, Herr Rådmann?

RÅDMANN

Det gjelder Jonas Andersen som har begått drap på den fjorten år gamle Ole Nilsen. Drapet skjedde for to år siden, men saken har vært utsatt. Den skyldige har sittet i fengsel siden da.

BORGERMESTER

Straffen for drap er streng. Det er halshugging. Ferdig. Nå får vi oss noe å drikke!

RÅDMANN

Kanskje vi burde avhøre den skyldige først?

PRESIDENT

Det er rettferdig. Vi har gode kristne lover i Danmark-Norge! Send ham inn!

(Jonas kommer inn døren)

RÅDMANN

Han er jo bare barnet! Han er jo ikke myndig!

¹ De to apotekerne i Christiania på 1670 og -80-tallet hadde kongelig privilegium (rett) til å selge importerte drikkevarer og søte kaker.

BORGERMESTER

Ikke la deg lure. Han er en drapsmann! Jeg kjenner saken godt.

JONAS

Hallo. Jeg er Jonas ...

BORGERMESTER

Ti! Du skal bare svare når retten snakker til deg. Vær stille til du blir spurt om svar.

PRESIDENT

Meget besynderlig. Hva med foreldrene hans? Hvor er de?

BORGERMESTER

De møtte aldri til retten. De er to syndige sjeler begge to. Jeg vet at de er blitt uønsket i både *kirken og menigheten*.²

PRESIDENT

Skammelig. Og hvor gammel var han da drapet skjedde?

RÅDMANN

Tolv år og to måneder, Herr President.

BORGERMESTER

Gammel nok til å vite bedre! Denne saken kunne ikke vært enklere.

PRESIDENT

Hva sier du, Jonas. Stakk du Ole Nilsen med kniv?

² Å bli nektet tilgang til kirken og deltagelse i menigheten var en svært streng straff. Da fikk man ikke tilgang til Guds ord, og det innebar at det ble vanskelig å få Guds tilgivelse for synder. Uten tilgivelsen, ville man etter døden måtte tilbringe lang tid i Helvete.

JONAS

Ja, men ...

BORGERMESTER

Skyldig! Herr President, jeg anbefaler henrettelse umiddelbart og så rekker vi å besøke apotekeren.

RÅDMANN

Ærede President. Kanskje vi burde forhøre oss litt nærmere om omstendighetene?

PRESIDENT

Ja vel. Men la det gå kvikt.

RÅDMANN

Jonas. Hvorfor stakk du Ole med kniv?

JONAS

Han lugget meg ...

RÅDMANN

Ja, det står i papirene.

JONAS

... og jeg hadde kniven ute av slira og så falt han på kniven min.

RÅDMANN

Det er en ny detalj. Hva gjorde du så?

JONAS

Jeg ble redd! Så jeg løp til *apotekerhagen*³ og gjemte meg.

³ 3 Apotekere hadde hager der de dyrket urtene de brukte i medisinene de laget og solgte.

BORGERMESTER

Du visste at det var galt å drepe. Du prøvde å unnvike straff. Men drap bryter det femte bud: «Du skal ikke slå ihjel.» Etter loven straffes det med døden!

PRESIDENT

Si meg, hvorfor har vi ikke gått i straffesak mot hans far og mor? Deres dårlige oppdragelse har utvilsomt en stor del av skylden.

RÅDMANN

Faren er i militære. Derfor er han utenfor våre lover. Han kan bare dømmes av en militær domstol.

PRESIDENT

Så ergerlig. Men det er opplagt at Jonas ikke har blitt opplært godt nok i den kristne tro. Jeg ville vært overasket om han kjenner katekismen eller kan de ti bud.

JONAS

Jeg har lært mye i fengsel ...

BORGERMESTER

Stille! Lømmel!

RÅDMANN

La Jonas snakke, Herr Borgermester.

JONAS

I to år har jeg fått besøk av presten og fra han har jeg lært barnetro og salighet.⁴

RÅDMANN

La oss vise nåde ...

4 Å få opplæring i saligheten innebar at Jonas hadde fått lære om livet etter døden i Guds rike, og hvordan han kunne få tilgang til dette ved å be Gud om tilgivelse. At Jonas får opplæring i saligheten betyr at han ble forberedt på døden, og på å møte Gud etter døden.

BORGERMESTER

De har misforstått, Herr Rådman! Er Jonas først lært i Guds salighet kan vi straffe ham som en voksen. Streng straff må til for å skremme andre fra knivdrap. Ingen slipper unna straff, selv umyndige.

Det beste er at vi varsler *skarpretteren*⁵ om halshugging ... og så er vi ferdig for i dag.

PRESIDENT

Jonas, har du noen siste ord før dommen avsies?

(Slutt)

5 Skarpretter er bøddel